

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Dmitri Rudnev

FS050

MAKSUVABA KÄIBE RAKENDAMISE
AKTUAALSED PROBLEEMID

Lõputöö

Juhendaja:

Ain Ulmre, BA

Kaasjuhendaja:

Tõnis Elling, BA

Tallinn 2008

ANNOTATSIOON

Kolledž Finantskolledž	Kuu ja aasta 05.2008
Töö pealkiri Maksuvaba käibe rakendamise aktuaalsed probleemid	
Töö autor: Dmitri Rudnev	allkiri:
<p>Lõputöö on kirjutatud teemal: maksuvaba käibe rakendamise aktuaalsed probleemid. Töö on kirjutatud eesti keeles ning koosneb 40 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 39 allikat. Võõrkeelne kokkuvõte on koostatud vene keeles. Töö eesmärgiks on anda ülevaade kõige levinumatest käibemaksuvabastustega seotud probleemidest ning pakkuda nendele võimalikke lahendusi. Lõputöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses käsitletakse maksuvaba käibe olemust. Teises peatükis käsitletakse erinevate sotsiaalset laadi käibemaksuvabastuste liikidega seotud probleeme, püütakse anda neile lahendusi nii seaduste, kohtulahendite, kui ka igapäevase tööpraktika abil. Kolmas on sisustatud muude käibemaksuvabastuste rakendamise aktuaalsete probleemidega.</p> <p>Uurimustöö on teoreetiline, kus uurimismeetodina kasutatakse analüütilist meetodit. Lõputöös kasutab autor Euroopa direktiive, Maksu- ja Tolliameti maksuspetsialistide seisukohti ja maksukonsultatsiooni firmade seisukohti, erialakirjandust ning interneti allikaid.. Samuti Analüüsitakse Eesti ja Euroopa Ühenduse kohtuotsuseid.</p> <p>Kaks põhilist töös käsitletud probleemidest on käibemaksuvabastuste sätete tõlgendamine ning maksuvaba käibe eraldamine maksustatavast. Lõputöös autor jõuab järeldusele, et tõlgendamise probleemi suhtes on tähtis see, et käibemaksuvabastuste rakendaja oleks paralleelselt jälginud ka teisi erialaseadusi, mis samuti puutuvad teemasse ning sisaldavad konkreetse maksuvaba valdkonna baasinformatsiooni. Heauskse maksumaksja puhul oleks õiglane tagada käibemaksu tagastus. Maksustatava käibe eristamisel maksuvabast on autor teinud ettepaneku lähtuda konkreetse pakutava teenuse eesmärgist. Oluline on jälgida, et pakutav teenus vastaks just nimelt avalikele huvidele. Finantstehingute puhul võib ennast alati kindlustada käibemaksu ebaõige lisamise eest rakendades vabatahtliku maksustamise.</p> <p>Raamatupidamises maksustatava käibe eraldamisel maksuvabast on universaalseks ettepanekuks olnud kasutada segameetodit. Vabatahtliku maksustamise rakendamise korral soovitab autor vigade vältimiseks maksukohustuslastele, eriti finantsteenuseid pakkuvatele ettevõtjatele, esitatavas taotluses täpselt kirjeldada ning defineerida käivet, mille suhtes nad kavatsevad rakendada vabatahtlikku maksustamist.</p>	
Võtmesõnad : maksuvaba käive, käibemaksuseaduse tõlgendamine, rakendamise probleemid	
Keywords : supply exempt from tax, interpretation of Value Added Tax Act, problems of implementation	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud: Juhendaja:	allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	4
1. MAKSUVABA KÄIBE ÜLDINE ISELOOMUSTUS	7
1.1 Maksuvaba käibe põhimõte	7
1.2 Käibemaksuvabastused direktiivide taustal	9
1.3 Maksuvaba käibe arvestus ja deklareerimine	11
1.4 Vabatahtlik maksustamine	13
2. SOTSIAALSE EESMÄRGIGA KÄIBEMAKSUVABASTUSTE RAKENDAMINE...	16
2.1 Tervishoiuteenuste maksustamine	16
2.2 Koolitusteenuste maksustamine.....	20
2.3 Muude sotsiaalsete teenuste maksustamine	22
3. MUUDE MAKSUVABASTUSTE RAKENDAMINE.....	26
3.1 Tehnilise iseloomuga maksuvabastuste rakendamine	26
3.2 Väärtpaberite ja finantsteenuste maksustamine	28
3.3 Kinnisvara maksustamise hiljutised muudatused	33
KOKKUVÕTE	36
VÕÕRKEELNE KOKKUVÕTE	38
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	39

SISSEJUHATUS

Käibemaks on lisandunud väärtuse maks, mida kogutakse Eestis ja kõikides teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. See on üks võimalikest instrumentidest, mille abil saab mõjutada kaupade ja teenuste tarbimist ning liikumist nii siseriiklikul, kui ka Euroopa Liidu tasandil. Tegelikku maksukoormust kannab kauba või teenuse lõpptarbija, kuid käibemaksu deklareerimise ja tasumise kohustus on ettevõtjal. Just ettevõtja huvides on käibemaksuseadusega määratud kohustuste õiguspärane ning seadusejärgne täitmine, samuti ka antud õiguste täismahuline kasutamine.

On teatud liike teenuseid, kaupu ja tehinguid, mis on käibemaksust täielikult või osaliselt vabastatud. Need on reguleeritud Euroopa Ühenduse direktiiviga 2006/112/EÜ (edaspidi direktiiv), mis asendas kuuendat direktiivi 77/388/EMÜ (edaspidi kuues direktiiv), siseriiklikult aga Eesti käibemaksuseadusega ning on kehtestatud suures osas lõpptarbija huvides. Käibemaksuvabastuste rakendamine ja tekkiva maksuvaba käibe haldamine ehk korrapärane deklareerimine on samuti ettevõtja, kui teenuse osutaja või kauba pakkuja, vastutus.

Eesti käibemaksuseadus on tänaseks viidud peaaegu täielikult kooskõlla direktiiviga. Direktiiv annab küll lõplikku käibemaksust vabastatud teenuste ja kaupade loetelu, kuid ometi tekib palju raskusi ning probleeme nende tõlgendamise ja rakendamisega praktikas. Kõige rohkem puutuvad nende küsimuste lahendamisega kokku maksuhalduri töötajad ja erinevad maksukonsultatsiooni teenuseid pakuvad firmad. Oma lõputöös kavatseb autor toetuda just nimelt nende kahe poole tööpraktikale ning juhtivate maksuspetsialistide seisukohtadele.

Maksuvabastuste teema on aktuaalne, sest käesoleval ajal on Euroopa Komisjoni töögrupi töös maksuvabade finantsteenuste kaardistamine. Seda valdkonda peetakse oluliseks korrastada, sest seal on palju mitmetimõistetavusi. Plaanis on kõik maksuvabad finantsteenused direktiivis ära loetleda, nii, et nimekiri oleks ammendav. Seetõttu valis ka autor oma töö teemaks maksuvabastuste aktuaalsete probleemide kajastamise.

Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade kõige levinumatest käibemaksuvabastustega seotud probleemidest ja pakkuda nendele võimalikke lahendusi. Uurimustöö on teoreetiline, kus uurimismeetodina kasutatakse analüütilist meetodit. Töös käsitletakse Eesti ja Euroopa Liidu kohtuotsused, tuuakse esile kõige vastuolulisemad probleemid maksuvabastuste juures ja püütakse neid lahti seletada.

Käesolevas lõputöös väljatoodud probleemiks on see, et ettevõtjad, kelle äritegevuses esineb maksuvaba käivet, tõlgendavad valesti käibemaksuseaduses loetletud maksuvabastusi ja rakendavad maksuvabastusi ebaotstarbekalt ja paljudel juhtudel ka seadusvastaselt. Kuna lõpptarbijad ei ole tihtipeale teadlikud käibemaksuvabastustest, on nad tihti sunnitud alusetult maksma lisaraha teenuste ja kaupade eest, millele on ebaõigesti lisatud käibemaks. Maksuhalduri praktika näitab, et käibemaksuvabastusi ebaõigesti rakendades on püütud ka maksupettusi toime panna.

Teine oluline probleem seisneb selles, et teatud liiki teenused on nii maksustatavad, kui ka maksuvabad. Paljudel juhtudel ei tea maksumaksjad päris täpselt, kas nende poolt osutatav teenus on maksustatav või maksuvaba. Näitena võib siin tuua koolitusteenused, tervishoiuteenused ja finantsteenused.

Autor tutvustab oma töös ka praktilisi probleeme ja vastuolusid, mis tekivad seoses maksuvaba käibe deklareerimise, käibemaksuvabastuste tõlgendamise ning rakendamisega.

Lõputöö koosneb kolmest peatükist, millest esimene jaguneb neljaks, teine ja kolmas omakorda kolmeks alapeatükiks. Esimeses käsitletakse maksuvaba käibe olemust. Kajastamist leiavad erinevad käibemaksuvabastuste liigid ja nende eesmärgid. Seejärel puudutatakse Eesti käibemaksuseaduse viimist Euroopa Ühenduse direktiividega vastavusse. Lõpuks selgitab autor maksuvaba käibe arvestuse ja deklareerimise reegleid ning vabatahtliku maksustamise rakendamist, samuti nende kahe temaga seotud praktilisi ja teoreetilisi kitsaskohti. Teises peatükis käsitletakse erinevate sotsiaalset laadi käibemaksuvabastuste liikidega seotud probleeme, püütakse anda neile lahendusi nii seaduste, kohtulahendite, kui ka igapäevase

tööpraktika abil. Kolmas on sisustatud muude käibemaksuvabastuste rakendamise aktuaalsete probleemidega.

Lõputöös kasutab autor Euroopa Ühenduse Nõukogu Kuuendat Direktiivi 77/388/EMÜ ning hilisemat Direktiivi 2006/112/EÜ, Maksu- ja Tolliameti maksuspetsialistide seisukohti ja maksukonsultatsiooni firmade seisukohti. Analüüsitakse Eesti ja Euroopa Ühenduse kohtuotsuseid. Kasutatakse nii erialakirjandust kui ka interneti allikaid.

1. MAKSUVABA KÄIBE ÜLDINE ISELOOMUSTUS

Maksuvaba käibe põhimõte

Käibemaksu üks olulisemaid tunnuseid on universaalsuse põhimõte, mille kohaselt antud liiki tarbimismaks hõlmab kõiki tarbitavaid kaupu ja teenuseid ning millega koormatakse igat müügi etappi, vähendades maksukohustust eelmistel etappidel makstud maksu võrra¹. Maksuvaba käive tähendab aga seda, et kauba või teenuse maksustatav väärtus on käibemaksust vabastatud, teiste sõnadega – käibemaksu tehingu väärtusele ei lisata.

Erinevalt 0%-ga maksustatavast käibest, puudub ettevõtjal maksuvaba käibe tarbeks soetatud kaupadelt ja saadud teenustelt sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus. Oluline on jälgida, millistele kaupadele või teenustele maksuvabastust kohaldada, sest käibemaksuvaba toote lõpptarbija maksab kauba või teenuse hinna sees kinni ka toote müüja poolt kantud käibemaksukulu.

Maksuvabastusel on efekt siis, kui seda kohaldatakse tööjõumahukatele teenustele², mille osutamiseks ei kasutata eriti palju sisseostetud kaupu ja teenuseid. Lisatingimuseks on see, et kauba ostja või teenuse saaja ei ole käibemaksukohustuslane. Põhiliselt taolisi teenuseid sisaldabki maksuvabastuste loetelu. Ettevõtjate vahelises käibes tekitavad maksuvabastused käibemaksu kumulatsiooni, mis muudab toote hinna mitte odavamaks, vaid hoopis kallimaks.

Ben Terra oma raamatus „A guide to European VAT directives” väidab, et „vabastuste fenomeni on diagnoositud kui käibemaksu vähkkasvajad”. Euroopa Kohus oma väidetes ei ole niivõrd radikaalne ja ütleb, et maksuvabastus on erand üldisest põhimõttest, et käibemaksuga tuleb maksustada kõiki teenuseid, mida maksukohustuslane osutab tasu eest. Seega tuleb kõiki maksuvabastusi käsitleda kitsalt.³

---

¹ Lehis, L. 2007. Eesti Maksuseadused Lasse Lehise kommentaaridega. Tartu: OÜ Casus, 567.

² *idem*, 588.

³ C-124/07 J.C.M. Beheer BV vs Staatssecretaris van Financiën.

Enne kui maksuvabastuste loetelu sai tänapäeval käibemaksuseaduses toodud kuju, läbis see pikaajalise arengu. Areng sai alguse vastloodud Eesti Vabariigi (1918-1940) käibemaksuseaduse taolise õigusaktiga ning seda täiendatakse, muudetakse, parandatakse ja korrigeeritakse kuni tänaseni, kuna ühiskonna, majanduse ning poliitilise olukorra arenemisega peab kaasa tulema ka terve seadusandlus. Samuti mängib suurt rolli maksuvabastuste loetelu arengu loos ka Eesti astumine 1.mail 2004.a. Euroopa Liitu, millega kaasnes ka ühinemine Euroopa maksusüsteemiga. Viimane väljendus alguses Nõukogu Kuuendas Direktiivis 77/388/EMÜ ning hiljem kuni siiani Nõukogu Direktiivis 2006/112/EÜ, mis samuti käsitleb ühist käibemaksusüsteemi Euroopa tasandil.

Direktiivi⁴ kohaselt on maksuvabastuste rakendamine liikmesriikidele kohustuslik. Liikmesriigid võivad sealjuures kehtestada rakendussätteid ja seada lisatingimusi, et saavutada maksuvabastuste lihtne ja korrektne rakendamine ning hoida ära võimalikud kuritarvitused ja maksupettused⁵.

Direktiivi eeskujul on käibemaksuseaduses⁶ (KMS) § 16 toodud maksuvabastuste loetelu liigendatud kahte lõikesse. Lõikes 1 on toodud 8 sotsiaalset laadi teenust (lisaks punktis 2, 2¹ nimetatud kaubad). Lõikes 2 on toodud 9 muud kaupa ja teenust. Teises lõigus välja toodud käibemaksuvabastused saab parema arusaamise eesmärgil jaotada kolme rühma: tehnilise iseloomuga teenused, finantsteenused, mille alla kuulub ka väärtpaberite maksustamine ning kolmandaks on kinnisvaratehingute maksustamine. Maksuvabastuse sisu ja tagajärjed on mõlema lõike puhul samad, eristamine on vajalik vaid seaduse paremaks tõlgendamiseks⁷.

Eestis on mõni osa direktiivis nimetatud maksuvabastusi jäänud üle võtmata (nt kultuuriteenused) ning osa maksuvabastusi sätestatud liiga kitsalt (nt juhusliku iseloomuga finantstehing, kaupade müük abistava tegevusena jne).

---

⁴ Nõukogu Kuues Direktiiv 77/388/EMÜ kuni 28.11.2006.a. hakkas kehtima Nõukogu Direktiiv 2006/112/EÜ

⁵ Lehis, L. 2007. Eesti Maksuseadused Lasse Lehise kommentaaridega. Tartu: OÜ Casus, 588.

⁶ Käibemaksuseadus. RT I 2007, 17, 83.

⁷ Lehis, L. 2003. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, 392.

Käibemaksuvabastused direktiivide taustal

Ühenduse omavahendite otsusest tulenevalt oli vaja standardiseerida vabastusi selleks, et saavutada ühtne maksu määramise baas. Maksuvabastused loetakse üles kuuenda direktiivi X jaotises ning hilisema nõukogu direktiivi IX jaotises. Euroopa direktiivide tähenduses tuleb vahet teha maksuvabastustel, millega ei kaasne mahaarvamise õigust, ning mida nimetatakse maksuvabastusteks riigi territooriumil (artikkel 13, hiljem artiklid 131-137) ja maksuvabastustel, millega kaasneb mahaarvamise õigus ja mis tegelikult tähendavad nullmääraga maksustamist: importimise (artikkel 14) ja eksportimisega (artikkel 15) ning kauba rahvusvahelise liikumisega seotud (artikkel 16) maksuvabastused.⁸

Teiseks põhjuseks, milleks ühtlustatakse maksumäärasid ning maksuvabastusi, et tagada erinevate riikide ettevõtetele õiglased konkurentsitingimused⁹. Sisuliselt kogu Euroopa Liidu eksisteerimise loogika baseerub võrdse kohtlemise, ausa konkurentsi ning efektiivse rakendamise printsiibile.

Käesolevas töös käsitleb autor ainult maksuvabastusi riigi territooriumil, mis omakorda jagunevad avalikes huvides tegutsemiseks ja muudeks maksuvabastusteks. Kuuenda direktiivi kohaselt on avalikes huvides maksust vabastatud riiklik postiteenistus, haiglaravi ja meditsiiniline abi, inimorganite tarnimine, hambatehnikute teenused ning hambaarstide tarnitavad hambaproteesid, teenused, mida osutavad käibemaksust vabastatud või käibemaksuga maksustamata sõltumatud isikute rühmad oma liikmetele, hoolekande ja sotsiaalkindlustusega seotud teenused ja kaup, laste ja noorte kaitsmisega seotud teenused ja kaup, laste ja noorte haridus, õpetajate antav eraõpe kooli- või ülikoolihariduse raames, personali kasutada andmine usu- või filosoofiaorganisatsioonide poolt, poliitilistel, usulistel, patriootlikel, filosoofilistel, heategevuslikel või kodanikega seotud eesmärkidel tegutsevate

---

⁸ Terra, B. Wattel, P. 2005. European Tax Law. Deventer: Kluwer, 266

⁹ Pulk, S. 2001. Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus, 38.

mittetulundusorganisatsioonide poolt nende teenuste osutamine ja nendega otseselt seotud kauba tarnimine oma liikmetele, spordi või kehakultuuriga seotud teenused, kultuuriteenused ja nendega otseselt seotud kaup, teenused ja kaup, mida osutavad või tarnivad üksnes oma tarbeks korraldatud rahakogumisürituste jaoks organisatsioonid, kelle tegevus on maksust vabastatud, veoteenused haigetele või vigastatuile, avalik-õiguslike raadio- ja televisiooniorganisatsioonide tegevus.

Muude maksuvabastuste hulka kuuluvad kindlustus- ja edasikindlustustehingud, kinnisvara liising ja rendileandmine (va teatud erandid), kauba tarnimine, mida kasutatakse täielikult maksust vabastatud tegevuseks, krediidasutuste pakutavad finantsteenused, väärtpaberitehingud, eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamine, postmarkide, maksumärkide jms märkide nimiväärtusega tarnimine, kihlveod, loteriid jm hasartmängud, ehitiste ja hoonestamata maa võõrandamine.

Liikmesriigid võivad anda maksumaksjatele maksustamise suhtes valikuõiguse kinnisvara rendileandmise, liisimise ja võõrandamise, samuti krediidasutuste teenuste ning väärtpaberitehingute suhtes.

Kõikide ülalmainitud kuuenda direktiivi poolt paika pandud käibemaksuvabastuste juures on sätestatud ka muid täpsustusi, erandeid ning tähelepanekuid, millega peab kindlasti arvestama maksuvabastuste rakendamisel siseriiklikul tasandil. Kuuenda direktiivi uuendatud versioonis ehk nõukogu direktiivis 2006/112/EÜ on maksubaas jäänud samaks, on lisatud aga mõned täpsustused, muudetud sätete sõnastus, artiklite ülesehitus, mis viitab mitte sisulistele, vaid vormilistele direktiivi parandustele. Käibemaksuvabastused on uuema direktiivi järgi järjestatud loogilisemas järjekorras, palju lihtsam on lugemisel eraldada maksuvabasid maksustatavatest erandlikest tehingutest, sõnastus on palju selgesõnalisem ja konkreetsem.

Maksuvaba käibe arvestus ja deklareerimine

Maksuhalduri praktika näitab, et kõige rohkem küsimusi ning probleeme seoses maksuvaba käibe arvestuse ja deklareerimisega tekib ettevõtjatel just nimelt sisendkäibemaksu osalise mahaarvamise kohta. Üldiselt sisendkäibemaksu osaline mahaarvamine võib toimuda kahel juhul:

- 1) Kui registreeritud maksukohustuslane kasutab kaupu ja teenuseid üheaegselt nii maksustava kui maksuvaba käibe teostamiseks.
- 2) Kui maksukohustuslane kasutab ostetud kaupa või teenust osaliselt ettevõtluses ja osaliselt ettevõtlusega mitteseotud eesmärkidel.

Käesoleva lõputöö teemaga haakub esimene juhtum. Sellisel juhul määratakse mahaarvatav sisendkäibemaks maksustava käibe ja kogukäibe suhtarvu alusel (KMS §32 lg 1). Raskusi tekib nii sisendkäibemaksu mahaarvamise õiguse piiride määramise, kui ka mahaarvatava sisendkäibemaksu arvutamise korraga.

Kuna maksuvaba käibe tekitab piiranguid sisendkäibemaksu mahaarvamisele, tekib muidu täies ulatuses maksustavat käivet teostavatel ettevõtjatel õigustatud küsimus, kas mõningate finantstehingute teostamisel tuleb kohe asuda piirama vastavas osas sisendkäibemaksu mahaarvamist. Uues käibemaksuseaduses on selle probleemi vältimiseks kaks võimalust: juhusliku tehingu reegel ja ümardamine¹⁰. Lisaks nendele kahele on ka kolmas võimalus ehk käibe vabatahtlik maksustamine.

Juhusliku tehingu reegli kasutamise puhul ei võeta vastavalt KMS § 32 lõikele 2 maksustatava käibe ja kogu käibe suhte arvutamisel arvesse põhivara võõrandamist, kaasa arvatud juhul, kui maksukohustuslane on käesoleva seaduse § 16 lõike 3 kohaselt kauba maksustatavale väärtusele käibemaksu lisanud. Samuti ei võeta arvesse juhuslikku käesoleva seaduse § 16 lõike 2 punktides 5 ja 6 nimetatud juhuslikku iseloomuga finantsteenuste osutamist ja väärtpaberite võõrandamist.

---

¹⁰ Võimre, U. Kägi, K. 2007. Käibemaks. Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 175

Juhusliku iseloomuga tehingu mõiste ei ole käibemaksuseaduses sätestatud ning seda, kas konkreetne tehing või tegevus on juhuslik, tuleb igal juhtumil eraldi hinnata. Hoolimata sellest on Riigikohus juhusliku tehingu kontseptsiooni üsna hästi lahti seletanud. Kui mittemaksustatava sissetuleku saamine on maksukohustuslase majandustegevuse laadi arvestades vaid abistava iseloomuga, siis ei piira mittemaksustatava sissetuleku saamine sisendkäibemaksu mahaarvamist. Abistav on tegevus sellisel juhul, kui põhitegevuse puudumisel oleks abistav tegevus ja sellest tekkinud tulud ära jäänud.¹¹

Sarnane, kuid veidi teise nurga all, on maksuhalduri seisukoht, mille kohaselt juhuslikuks võib pidada sellist tegevust, kui see ei kuulu käibemaksukohustuslase põhitegevuse hulka ning sooritatud tehingust tulu mittesaamine ei takistaks maksukohustuslase muu tegevuse teostamist. Samuti iseloomustab juhusliku iseloomuga tegevust praktiline fakt, et sellest saadav tulu ja mille teostamiseks tehtavad kulud on väga väikese osatähtsusega.

Väärtpaberitehingute puhul on kõige tüüpilisemaks juhuslikuks tehinguks osaluse võõrandamine tütarettevõttes. Kahtluse alla võib selline tehing sattuda juhul, kui müüja näol on tegemist ettevõtjaga, kelle põhitegevuseks ongi tütarühingute asutamine ja nende osaluste pidev müük ehk valmisfirmadega kauplemine.

Ümardamise reegli puhul ümardatakse vastavalt KMS § 32 lõikes 1 sätestatule maksustatava käibe ja kogu käibe suhe ülespoole sajandikeni ehk täisprotsendini. Juhul, kui finantsteenustest tekkiv käive on alla 1 protsendi kogukäibest ning muu maksuvaba käive puudub, saab maksuvaba käibe osakaalu nullini ümardada.

Juhul, kui tegemist pole ei juhusliku iseloomuga teenuse osutamise ega alla 1% ettevõtluse kogukäibest kaaluva tehinguga, annab KMS § 33 kaks erinevat võimalust, kuidas saab eraldada maksuvabaks ja maksustatavaks käibeks ostetud kaupade ja teenuste sisendkäibemaksu mahaarvamist. Esimene meetod on proportsionaalne mahaarvamine ning teine on otsearvestuse ja proportsionaalse mahaarvamise segameetod.

---

¹¹ 3-3-1-74-04 AS NG Investeeringud. 2-3/161/04 - RTIII, 04.01.2005, 1, 4.

KMS § 33 lõikes 2 kirjeldatud proportsionaalse mahaarvamise puhul rakendatakse maksustatava käibe ja kogu käibe suhet, millega korrutatakse läbi kõikidelt soetatud kaupadelt ja teenustelt tasutud käibemaks. Käibe suhe määratakse ettevõtte eelmise kalendriaasta käibe põhjal, mille tulemust korrigeeritakse kalendriaasta lõpul, lähtudes käesoleva kalendriaasta tegelikust käibest. Juhul, kui ettevõtte tegutses alla ühe kalendriaasta, määrab käibe suhte maksuhalduri juht oma otsusega maksukohustuslase taotluse alusel tema esimese kalendriaasta prognoositava suhte põhjal.

Segameetodi rakendamise korral ettevõtte on kohustatud KMS § 33 lõike 3 kohaselt pidama täpset arvestust maksustatava ja maksuvaba käibe tarbeks soetatud kaupade või saadud teenuste kohta. Põhimõte on väga lihtne - maksuvaba käibe tarbeks soetatud kauba või saadud teenuse sisendkäibemaksu arvestatud käibemaksust maha ei arvata. Ainult juhul, kui mõnda kaupa või teenust kasutatakse nii maksustatava kui ka maksuvaba käibe tarbeks, arvatakse sisendkäibemaks maha proportsionaalselt vastavalt eelmises lõigus kirjeldatud korrale. Raamatupidamises peavad olema üksikasjalikult kajastatud mõlemad käibed ning nende tarbeks eraldi soetatud kaubad ja saadud teenused, samuti need, mis on soetatud või saadud ühiseks tarbeks.

Esimene meetod on praktikas tunduvalt lihtsam, kuid segameetodi kasutamine võib anda maksumaksjale soodsama tulemuse. Teise meetodi puhul raskus seisneb ainult hoolika arvepidamise kohustuses.

Vabatahtlik maksustamine

Maksuvaba käibe vabatahtlik maksustamine on lubatud paljude tehniliste maksuvabastuste puhul. Sotsiaalse iseloomuga teenuste ja kaupade puhul ei ole lubatud vabatahtliku maksustamise rakendamine, kuna neid teenuseid ettevõtjad ei osta.

Vabatahtlikku maksustamist on kasulik rakendada siis, kui teenuse saaja või kauba ostja on käibemaksukohustuslasest isik, kes hakkab neid kasutama oma maksustava käibe tarbeks.

Vabatahtliku maksustamise rakendamise korral säilib müüjal sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus. Vabatahtliku maksustamise võimalust reguleerib KMS §16 lõige 3, mille kohaselt ettevõtja peab maksustamise rakendamise soovist maksuhaldurit enne käibe tekkimist kirjalikult teavitama. Teavitamisega hilinemine võib kaasa tuua sisendkäibemaksu mahaarvamise piirangu. Pärast teate saatmist ei saa aga enam valikuõiguse rakendamisest loobuda. Valikuõiguse rakendamine on siduv konkreetse käibe suhtes kahe aasta jooksul.

Vabatahtlikku maksustamist on võimalik rakendada vastavalt KMS § 16 lõikele 3:

- 1) kinnisasja või selle osa kasutusvaldusse andmisel;
- 2) kinnisasi või selle osa võõrandamisel (nii antud kui ka eelnevast punktist on välistatud eluruumid, mille puhul võetakse arvesse mitte üksnes ehitise sihtotstarvet, vaid ka eluruumide kasutamist maksustatava ja maksuvaba käibe tarbeks¹²);
- 3) finantsteenuste ja väärtpaberite maksustamisel, välja arvatud juhul, kui teenus osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele (alates 1.01.2006 hakanud kehtima muudatuse täiendus seisneb selles, et maksuvabastust saab rakendada ainult juhul, kui tegemist on riigisisese tehinguga);
- 4) investeringukullaga seotud tehingute suhtes.

Antud juhul tekib maksualaseid küsimusi seoses sellega, et vabatahtlikku maksustamist reguleeriv säte ei määra maksustamise valikuõiguse rakendamise ulatust. Seega saab iga käibemaksukohustuslane seda ise valida. Peamine asi seisneb selles, et maksukohustuslane, eriti finantsteenuseid pakkuv ettevõtja, peab esitatavas taotluses täpselt kirjeldama ning defineerima käivet, mille suhtes ta kavatseb rakendada vabatahtlikku maksustamist.

Kinnisvara rentnikel on aga teist laadi küsimusi, mis tekivad siis, kui maksukohustuslasest juriidiline isik rendib teiselt maksukohustuslasest juriidiliselt isikult büroopindadeks ettenähtud ruume ning kavatseb arvata arvele lisatud käibemaks sisendkäibemaksuna maha. Probleem iseenesest tekib siis, kui ruumide üürile andja jätab täitmata KMS §-st 16 lg 3 p 1 tuleneva kirjaliku teavitamiskohustuse maksuhaldurile. Sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus puudub isegi siis, kui rendileandja on arvetel ilusti lisanud tehinguhinnale käibemaksu ja

---

¹² 3-3-1-20-05 OÜ Regarde Grupp. 2-3/11/05 - RTIII, 30.06.2005, 21, 209.

selle ka riigile ära tasunud. Sellele on Riigikohus ka otseselt viidanud asjas nr 3-3-1-8-06. Kohus asus järgmisele seisukohale: „Ostja ei saa käibemaksu maha arvata või selle tagastamist nõuda, sest hoolimata käibemaksu tasumisest müüjale on ikkagi tegemist maksuvaba käibega. Vastupidine seisukoht viiks maksustatava ja maksuvaba käibe erinevuste eiramisele. Kui ostja taotleb maksuvaba käibe puhul pärast käibe toimumist käibemaksu mahaarvamist või tagastamist erandlikel asjaoludel, siis peab ta esitama maksuhaldurile tõendid selliste asjaolude esinemise kohta ja maksuhalduril on kaalutusõigus käibemaksu ja maksukorralduse põhimõtetele vastava otsuse tegemiseks“.

Olulist rolli eelmainitud juhtum is mängib ka hoolsuskohustus, millest saab teha järeldust, et ostjal tuleks alati kontrollida, kas müüja käitub maksuõigussuhetes õiguspäraselt või mitte. Samas on Riigikohus leidnud, et vastupidine seisukoht paneks ostjale ebamõistlikult koormava kohustuse¹³. Antud kohtuprotsessis oli tegemist ebaseadusliku volitajaga, kuid lõputöö autor on seisukohal, et sama põhimõte kehtib ka näiteks vabatahtliku maksustamise kasutamise puhul kinnisasjade väljaüürimise suhtes. Informatsioon isiku käibemaksukohustuslaseks olemise kohta on avalik ning kergesti kontrollitav käibemaksukohustuslaste registri järgi, milline võimalus on antud Maksu- ja Tolliameti kodulehekülje peal. Andmeid selle kohta, kas maksukohustuslane konkreetse äripinna väljaüürimise suhtes on rakendanud vabatahtlikku maksustamist või mitte ei ole aga sugugi lihtne kätte saada.

Antud olukorras oleks lahenduseks see, et veendudes ostja või üürija heausklikkuses ning nõudes üürileandja või müüja käest ebaseaduslikult lisatud käibemaks sisse, tagastaks maksuhaldur esimesele isikule sisendkäibemaksu. Sellise lahendusvõimaluse põhjenduseks on see, et Riigikohus on oma varasemates lahendites korduvalt viidanud vajadusele vältida käibemaksu kumuleerumist, sest see moonutab konkurentsi ning on vastuolus ühetaolise maksustamise ja võrdse kohtlemise põhimõtetega¹⁴. Käibemaksu kumuleerumist tuleb vältida ka siis, kui on aset leidnud maksupettus¹⁵.

---

¹³ 3-3-1-43-03 AS Tartu Veski. 2-3-292/2002 - RTIII, 30.05.2003, 18, 168.

¹⁴ 3-3-1-90-06 AS XXXXXXXX. 3-06-228 - RTIII, 22.02.2007, 6, 52.

¹⁵ 3-3-1-63-06 XXXXXX XXXXXXXX OÜ. 3-04-273 - RTIII, 21.12.2006, 46, 392.

2. SOTSIAALSE EESMÄRGIGA KÄIBEMAKSUVABASTUSTE RAKENDAMINE

Tervishoiuteenuste maksustamine

KMS §16 lõikes 1 loetletud sotsiaalse iseloomuga maksuvabastuste peaeesmärk on teenuse või kauba hinna alandamine, et muuta toodet tarbijale odavamaks ja paremini kättesaadavaks¹⁶.

Suurem osa loetelust koosneb teenustest, mille osutamine on suuresti avaliku sektori finantseerimise ja kontrolli all. Selliste teenuste turg on rangelt reguleeritud ning konkurentsile avamata. Nimetatud kaubad on aga reeglina maksuvabastuse objektiks vaid teenuse kõrvalsooritusena¹⁷.

Tervishoiuteenuste puhul seisneb peamine probleem selles, et seda aetakse segamini SPA-de poolt pakutavate teenustega, mida ei osuta tervishoiutöötaja. MTA poolt esitatud seisukoha kohaselt, mis omakorda tugineb Eesti Taastusarstide Seltsi seisukohale ja tervishoiuteenuste korraldamise seadusele¹⁸, tuleks tervishoiuteenuse määratlemisel lähtuda kahest kriteeriumist:

1. teenust osutatakse tervishoiutöötaja poolt tegevusloa alusel;
2. teenus on suunatud haiguse, vigastuse või mürgituse ennetamiseks, diagnoosimiseks ja ravimiseks eesmärgiga leevendada inimese vaevusi, hoida ära tema tervise seisundi halvenemist või haiguse ägenemist ning taastada tervist.

Erinevate SPA-de poolt pakutavate šokolaaditeraapia, kohviteraapia, väsinud jalgade hoolduse ja erinevate massaažide (v.a arsti poolt näidustatud ravimassaaž) puhul ei ole tegemist taastusravi üldtunnustatud ravimeetoditega. Samuti ei ole nende teenuste osutamiseks nõutav taastusarsti, -õe või muu taastusravi spetsialisti kvalifikatsioon.

---

¹⁶ Lehis, L. 2007. Eesti Maksuseadused Lasse Lehise kommentaaridega. Tartu: OÜ Casus, 589.

¹⁷ Lehis, L. 2003. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, 390.

¹⁸ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus. RT I 2008, 3, 22.

Vastavalt füsiaatria ja taastusravi eriala arengukavale on taastusravi üks osa füsioteraapia, mille alla kuuluvad:

1. Liikumisravi (ravivõimlemine) – kehalistel harjutustel põhinev funktsiooni parandamisele, säilitamisele või kompenseerimisele suunatud tegevus.
2. Ravimassaaž on taastusravis rakendatav massaaž, mis arvestab haiguste omapära. Ravimassaaž baseerub klassikalisel massaažil.
3. Füüsikaline meditsiin on mitmesuguste naturaalsete ja preformeeritud looduslike faktorite kasutamine haiguste ravis (eestkätt taastusravis) ja ennetamisel.

Füüsikalise ravimeetodite nimistusse kuuluvad sealhulgas: elektriravi, ultraheliravi, magnetravi, valgusravi ehk fototeraapia (sh. laserravi), inhalatsioonravi, hüdroteraapia ehk vesiravi, venitusravi, vibratsioonravi ja vibroakustiline teraapia, soojusravi (sh. saviravi, liivravi, parafiinravi, osokeriitravi), külmaravi, mudaravi ehk peleidoteraapia.¹⁹

Segadust tekitab ka tervishoiuteenuste kõrvalteenuste maksustamise küsimus. Raviteenuseid pakuvad asutused ei oska tihti otsustada, kas on lubatud suurendada pakutavate raviteenuste hinda lisakulude võrra, mis on samuti vahetult seotud tervishoiuteenuste osutamisega, ning jätta neid kõik käibemaksuvabaks või mitte.

Kõrvalteenuste hulgast on olulisemal kohal perepalati tasu. Ilmselge, et palatitasu patsiendi iseenda jaoks on otsene tervishoiuteenuse osa ning sajabrotsendiliselt maksuvaba. Mis puudutab pereliikmeid, siis praktikas on olemas selle kohta erandeid. Juhul, kui patsiendi viibimine haiglas on seotud näiteks sügava haigestumise või rasestumisega ning arst peab otstarbeliseks ehk positiivseks faktoriks patsiendi tervise seisundi paranemiseks või mitte halvenemiseks lubada perekonna liikmel viibida patsiendi kõrval, on perepalati tasu vastavuses tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 2 lõikega 1 ning KMS § 16 lõike 1 punkti 2 kohaselt maksuvaba. Antud juhul on tegemist ravimisega vahetult seotud kõrvalteenusega.

---

¹⁹ Eesti Taastusarstie Seltsi ravijuhised. <http://www.kliinikum.ee/taastusravi/etas/ravijuhised.htm>, 10.01.2007

MTA seisukoht patsientide ja nende pereliikmete toitlustamise ja kulutarvikute kasutamise osas toetub võlaõigusseaduse²⁰ §-le 292, mille kohaselt peab üürnik lisaks üüri maksmisele kandma muid üüritud asjaga seotud kulusid (kõrvalkulud) üksnes juhul, kui selles on kokku lepitud. Kõrvalkuludeks on tasu üürileandja või kolmanda isiku teenuste ja tegude eest, mis on seotud asja kasutamisega. Eeltoodust tulenevalt ei ole üüritud asjaga seotud kuluna aktsepteeritav üürikäibe hulgas olev raviprotseduuride teostamiseks vajalike kulutarvikute ning samuti ka patsientide toitlustamise kulu. Nimetatud kulu ei ole kuidagi seotud asja enda kasutamisega. Seega kvalifitseerib MTA kulutarvikute võõrandamist ning osaihingu poolt osutatava patsientide toitlustamise teenust haiglale tavapäraseks maksustavaks käibeks.

Tervishoiuteenuste maksustamisele käibemaksuga avaldab suurt mõju ka teenuse osutamise põhjus. Juhul, kui inimene on suunatud tervishoiuasutusse joobetuvastamise või kohtupsühhiaatrilise ekspertiisi läbiviimise eesmärgiga ning tervishoiutöötaja tegevus pole suunatud inimese halvenenud tervise seisundi ennetamisele, diagnoosimisele või ravimisele, tuleb joobetuvastamine ja kohtupsühhiaatriline ekspertiis maksustada 18%-lise käibemaksuga.

Tervishoiuteenuste määratlemisel ning maksustamisel on väga oluliseks aluseks Euroopa Kohtu lahendid. Kaasuses C-353/85 (Commission v. United Kingdom) on selgelt välja toodud õigusakti tõlgendamise probleem. Suurbritannia vabastas käibemaksust ravimid ja prillid, mille aluseks oli võetud kuuenda direktiivi artikli 13 A osa lõike 1 punktides b ja c sätestatu. Täpsemalt, Suurbritannia väitis, et mõiste meditsiiniline abi (medical care) hõlmab ka ravimeid ja prille. Komisjon protesteeris sellele väitele ning avaldas vastupidist seisukohta – tõlgendades direktiivi sätet, tegemist on tervishoiuteenusega ning eelmainitud kaubad (prillid ja ravimid) ei kuulu sinna alla²¹. Euroopa Kohus oli samal seisukohal.

Kaasuses C-76/99 (Commission v. France) Prantsusmaa maksustas laboratooriumi poolt patsientide analüüside kogumise ja edasisaatmise teisele laboratooriumile (või patsiendi arstile). Euroopa Kohus oli seisukohal, et tuleb lähtuda raviteenuse eesmärgist ehk analüüside kogumine ja edasisaatmine on kuuenda direktiivi artikli 13A(1)(b) kohaselt meditsiiniliste

---

²⁰ Võlaõigusseadus. RT I 2007, 56, 375.

²¹ Terra, B. 2006. Aguide to the European VAT Directives. Volume 1. Netherlands: BoekWerk Studio, 809

analüüside teostamisega vahetult seotud tegevus, millele peab samuti kohaldama maksuvabastust.²²

Kaasuses C-122/88 (Commission v. Italy) kohaldas Itaalia Valitsus käibemaksuvabastuse veterinaarkirurgia teenustele. Euroopa kohus tugines kuuenda direktiivi artiklile 13A(1)(c), mille kohaselt on käibemaksuvaba meditsiinilise abi andmine asjaomase liikmesriigi määratletud meditsiini- ja abipersonali poolt, mis on üheselt mõistetav, kui raviteenuste pakkumist inimestele, mitte loomadele. Sama tõlgendus oli kindlustatud kuuenda direktiivi artikli 28(3)(b) poolt, mis lubas liikmesriikidel jätkata veterinaarkirurgia teenuste maksust vabastamist üleminekuperioodi jooksul ainult sellisel tingimusel, kui peale direktiivi jõustumist käesolev käibemaksuvabastuse liik oli kinnitatud liikmesriigi siseriikliku seadusandlusega. Itaalia Vabariigis see tingimus polnud täidetud.²³

Praktilist huvi pakuvad ka lihtsamad kaasused C-384/98 (D v. W) ja C-45/01 (Cristoph-Dornier-Stiftung für Klinische Psychologie). Esimene vaidlus tekkis sellest, et Saksamaa maksuhaldur leidis, et kuna sihtasutuses töötavate kvalifitseeritud psühholoogide poolt pakutav psühhoteraapiline ravi ei toimu kvalifitseeritud arstide jälgimisel (nõnda oli sätestatud Saksamaa seadustes), pole antud juhul tegemist maksuvaba teenusega. Euroopa Kohus ei olnud aga sellega nõus ning leidis, et kuuenda direktiivi kohaselt ei sõltu maksuvabastuse kohaldamine asutuse juriidilisest vormist. Seega seaduse alusel tegutseval sihtasutusel on samaväärne õigus rakendada maksuvabastust.²⁴

Teises kaasuses oli asutuse juriidilise vormiga kõik korras. Probleem tekkis seoses meditsiinilise spetsialisti poolt pakutava teenuse eesmärgiga. Vaidlus seisnes selles, et geneetilist testi tellinud naisterahvas ei olnud nõus arvele lisatud käibemaksu kinni maksmisega, pidades antud olukorda vastuolus olevaks kuuenda direktiivi artikliga 13A(1)(c). Euroopa Kohtu sõnul maksuvabastust on lubatud rakendada ainult nendele meditsiinilistele teenustele, mis on suunatud haiguse või mõni muu inimese halvenenud tervise seisundi

---

²² *idem*, 810-811

²³ *idem*, 814

²⁴ *idem*, 814-815

diagnoosimiseks, mitte vabatahtlikule geneetilise suguluse kindlaks tegemise testile. Fakt, et arst tegutses olles meditsiiniline ekspert ei oma antud juhul mingit tähendust.²⁵

Koolitusteenuste maksustamine

Koolitusteenuse puhul kehtib sama printsiip, et maksuvaba käibena käsitletakse üksnes sotsiaalse iseloomuga teenust. KMS § 16 lg 1 p 6 kohaselt on täpselt defineeritud, millise laadi koolituste suhtes on õigus rakendada käibemaksuvabastust. Need on alus-, põhi-, kutse-, kesk- või kõrghariduskoolitus. Omapärase erandina on maksuvabad ka eraõppetunnid ja muu koolitus, mis peab olema vahetult seotud üldhariduskoolitusega ehk ilma ärilise eesmärgita.

Koolitusteenuse puhul oli pikka aega probleemiks definitsioon ise ning perioodil 01.05.2004 kuni 31.12.2005 oli maksuvabastus seotud koolitaja õigusliku vormiga. Esimesel juhul seisnes raskus selles, et definitsioon oli liiga avar ning tekitas näiteks äriliste koolituste puhul käibemaksu kumulatsiooni ohu. Teisel juhul aga läks vastuollu neutraalsuspõhimõttega.²⁶

Käibemaksuseaduse § 16 lõike 1 punkti 6 muutmine alates 1. jaanuarist 2006.a eesmärk ei ole haridusteenuse maksustamise põhimõtteid muuta. Maksuvaba koolitusteenuse sätet on muudetud täpsemini vastavaks kuuenda direktiivi artikli 13 A osa lõike 1 punktile i. Eesmärgiks oli hakata koolitusteenuste maksustamisel lähtuma teenuse sisust, mitte teenuse osutaja juriidilisest vormist, mis tekitas koolitusturul ebavõrdset konkurentsi.²⁷

Tänapäeva maksupraktikas seisneb probleem põhiliselt muude läbiviidavate koolituste eesmärgi määramises. Täpsemalt, kas koolitus oli läbi viidud ärilise eesmärgiga või mitte. Ärilise eesmärgi definitsiooni sisustamisel peab kõigepealt lähtuma kasumi teenimise soovist, millega kaasneb ka teiste ettevõtjatega konkureerimine vabal turul. Kui tulud koolitust läbiviidava asutuse kulusid katavad, siis tõenäoliselt ärilist eesmärki ei ole, välja arvatud juhul,

---

²⁵ *idem*, 815-820

²⁶ Lehis, L. 2007. Eesti Maksuseadused Lasse Lehise kommentaaridega. Tartu: OÜ Casus, 589.

²⁷ Koolitusteenuse käibemaksuga maksustamine. <http://www.emta.ee/?id=3686>, 23.11.2008.a.

kui kulud ja koolituse hind on põhjendamatult suured. Sel juhul tuleks hinnata ka muid kriteeriume.

Äriühingud ja FIE-d korraldavad koolitusi tavaliselt ärilisel eesmärgil ning seega kuuluvad käibemaksuga maksustamisele. Teiste juriidiliste isikute puhul, nagu näiteks MTÜ-d, asutused, SA-d jne, hinnatakse ärist eesmärki konkreetse koolituspakkumise piires. Mittetulundusühingute tegevus (sh koolitus) on üldjuhul maksuvaba käive eeldusel, et mittetulundusühing tegutseb mitteärielistel eesmärkidel vastavalt oma juriidilisele vormile (eelkõige tulumaksusoodustusega nimekirjas olevad MTÜ-d). Kui koolitustegevus on mittetulundusühingu kõrvaltegevus, siis on ärilise eesmärgi määratlemiseks üldjuhul asjaolu, kas konkreetse koolituspakkumise koostamisel planeeritakse saada kasumit. Lisaks lähtutakse ärilise eesmärgi määratlemisel ka sellest, kas koolituspakkumine mõjutab konkurentsi koolitusturul, koolituse hind on võrreldav äriühingute sarnaste koolituste hinnaga, mittetulundusühingu juhtkond on palgaline ja palk on võrreldav selle valdkonna palkadega äriühingutes.

Arusaamatusi tekitav küsimus MTÜ-de puhul on ka laste spordihuviringide (antud kaasuses tegemist on tantsualase koolitusega) eest saadava nn pearaha ehk toetuse maksustamine. Üldjuhul KMS § 12 lõike 2 ja rahandusministri 30.03.2004 määruse nr 41 kohaselt arvatakse toetused teenuse või kauba maksustava väärtuse hulka, kui toetuse saaja on maksukohustuslane ning see antakse kauba või teenuse müügihinna alandamiseks. Antud juhul on Rahandusministeerium seisukohal, et valla- või linnaeelarves ettenähtud sporditegevuse toetust ei maksustata käibemaksuga. Toetuse saamine sõltub küll laste arvust, kuid ei ole otseselt ettenähtud laste koolituse kuumaksete alandamiseks.²⁸

Vaatamata seadusse viidud parandustele, on koolitusteenustes ikka säilinud üks suur vastuolu üldise maksuvabastuse põhimõttega. Täpsemalt seisneb probleem õppeasutuse poolt õppurite suunamisega õppepraktikale. Üldjuhul praktikabaas (äriühing, sihtasutus jne) esitab koolile arve praktikakulude (juhendamise tasu) katteks, mida ei loeta maksuvabaks ning arvele peab olema lisatud 18%-line käibemaks. Käibemaksuseaduse mõistes ei loeta praktikabaasiks

---

²⁸ IMG Konsultant. Raamatupidaja.ee. 2004. Selgus käibemaksuseaduses. Tallinn: Raamatupidaja.ee,48.

olevat äriühingut koolitusteenuse osutajaks, vaid äriühing osutab koolile praktika korraldamise teenust, mis on käsitatav muu teenusena. Vaatamata sellele, et õppeasutuse poolt esitatud arve on ilma käibemaksuta, jääb sisendkäibemaksu koormus lõppkokkuvõttes ikkagi lõpptarbija ehk õppuri kanda. Sellisel juhul tekib käibemaksu kumulatsioon.

Mõned vaidlused seoses koolitusteenuste maksustamisega on ka jõudnud Euroopa tasandini. Üks kõige tuntumatest on kaasus C-287/00 (Comission v. Germany), mis käsitleb ülikooli poolt uurimise tegevuse maksustamist. Antud kohtuprotsessis oli Saksamaa seisukohal, et ülikooli uurimised kuuluvad kuuenda direktiivi artikli 13A (1)(i) mõiste “otseselt seotud teenuste”(closely related) alla ning on käibemaksuga maksustamisest vabastatud. Euroopa Kohus aga tõi järjekordselt olukorda selgust, väites, et sättes loetletud haridusliikidega otseselt seotud teenused peavad olema samuti seotud õppetegevusega, mida uurimisprojektid realselt ei ole²⁹.

Muude sotsiaalsete teenuste maksustamine

Ülejäänud osa KMS §16 lõikest 1 on maksustamise vaatevinklist väiksema tähtsusega sotsiaalset laadi teenused. See tähendab, et need on suhteliselt kitsalt defineeritud ning üksikasjalikult kirjeldatud erialastes seadustes. Praktikas leidub aga isegi nende maksuvabastuste liikidega erilaadseid probleeme ja küsimusi.

Maksuvaba on KMS §16 lõike 1 esimeses punktis märgitud universaalne postiteenus postiseaduse tähenduses. See on ajalooliselt väljakujunenud maksuvabastus, kuna varem olid postiteenuse osutajad riigiasutused ja on seda paljudes riikides ka praegu. Kaasajal olukord on siiski muutunud ning postiteenuse kohta võib öelda, et tegemist on tavalise ettevõtlusega ning turg on avatud konkurentsile. Seega, et vältida ebavõrdse olukorra soodustamist, on Komisjon

---

²⁹ Terra, B. Kajus, J. 2006. Aguide to the European VAT Directives. Volume 3. Netherlands: BoekWerk Studio. 1562 – 1571.

teinud ettepaneku muuta direktiivi ja hakata postiteenuse osutamist ning postimarke maksustama.³⁰

Postiseaduse kohaselt on postiteenuse sisuks adresseeritud postisaadetise edastamine saatjalt või teiselt postiteenuse osutajalt saajale või teisele postiteenuse osutajale. Postisaadetiseks võib olla kiri, postipakk, tähtsaadetis, väärtisaadetis, sularaha siire, elektrooniline sõnum ja kullerposti saadetis. Universaalne postiteenuse eripärasus seisneb selles, et ta on kindla kvaliteediga ja üksiksaadetistele ühtse ja mõistliku hinnaga Eesti territooriumil kõigile kättesaadav postiteenuse kogum, mis hõlmab kuni 2 kg kaaluvate kirjade ja kuni 10 kg kaaluvate postipakkide riigisisest edastamist, täht- ja väärtisaadetiste edastamist, välisriiki saadetavate ja välisriigist saabuvate kuni 2 kg kaaluvate kirjade ja kuni 20 kg kaaluvate postipakkide edastamist.

Universaalseks postiteenuseks ei ole ajalehtede ja ajakirjade kättetoimetamine, kirjalike teadete või muude saadetiste kättetoimetamine enda nimel või enda majandustegevuse tarbeks, samuti ostetavate kaupade kättetoimetamine ning diplomaatilise posti kätte toimetamine.³¹ Mistõttu on need teenused maksustatavad käibemaksuga tavakorras.

Sama KMS sätte järgi peetakse maksuvabaks käibeks ka riikliku pensionikindlustuse seadusega ettenähtud korras riiklike pensionide, abirahade, toetuste ja hüvitiste posti vahendusel väljamaksmine.

KMS §16 lõike 1 teise punkti kohaselt on tervishoiuteenuse kõrval maksuvaba ka määrusega kinnitatud nimekirjas nimetatud inimorgan või -kude, inimveri või inimverest valmistatud verepreparaat ja rinnapiim.

KMS §16 lõike 1 punkt 2¹ jõustus alles hiljuti 1.03.2007.a. Hambatehniku poolt kutsealases tegevuses osutatava teenuse ning hambaarsti või hambatehniku poolt võõrandatava hambaproteesi suhtes maksuvabastuse kohaldamise sätte vastuvõtmine oli vajalik puhtalt

---

³⁰ Nõukogu Direktiiv millega muudetakse direktiivi 77/388/EMÜ seoses postiteenuste käibemaksuga. Seletuskiri. KOM(2004) 468 lõplik. 2003/0091 (CNS).

³¹ Võimre, U. Kägi, K. 2007. Käibemaks. Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 157

õiguslikel põhjustel. Enne selle hambaravi teenus oli maksuvaba käive ja hambaproteesid maksustatud 5% käibemaksuga. Kuna proteeside hind kuulus tavaliselt hambaraviteenuse hinna sisse, siis oli kogu teenus kogumina käibemaksuvaba. Põhjusel, et proteesi paigaldaja ei saanud soetatud materjalidelt sisendkäibemaksu maha arvata, sisaldas arve 5% käibemaksu teenuse hinnas, mida eraldi polnud märgitud. Lõpptarbija oli sunnitud selle aga kinni maksma, mille tulemusel tekkis käibemaksu kumulatsioon, mis on vastuolus maksuvabastuse põhimõttega.

KMS §16 lõike 1 punkti 3 kohaselt on maksuvaba teenus, mida mittetulundusühing tasuta või liikmemaksu eest osutab oma liikmele, ning spordirajatise või spordivahendite kasutamise teenus, mida mittetulundusühing osutab füüsilisele isikule. Selle sätte kohaldamisel on oluline meeles pidada, et seadus räägib kahest erinevast olukorrast.

Esimeses situatsioonis kohaldatakse maksuvabastust igasugustele sotsiaalse iseloomuga teenustele, mida mittetulundusühing osutab oma liikmetele. Teisel juhul räägitakse spordirajatise või spordivahendite kasutamise teenusest, mida osutatakse mittetulundusühingu poolt füüsilistele isikutele.³²

KMS §16 lõike 1 punkti 4 kohaselt on maksuvaba sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud sotsiaalteenused. Sotsiaalhoolekande seaduse § 10 järgi on maksuvabad sotsiaalteenused siis isiku või perekonna toimetulekut soodustav mitterahaline teenused, sotsiaalnõustamine, rehabilitatsiooniteenus, koduteenused, eluasemeteenused, hooldamine perekonnas, asenduskoduteenus, hooldamine hoolekandeesutuses ja riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastatav lapsehoiuteenus.

Just viimati mainitud lapsehoiuteenuse suhtes tekib praktikas kõige rohkem küsimusi, kuna antud seaduse säte jõustus alles 2007. aasta alguses ning on suhteliselt värske. Lõppkokkuvõttes pidi MTA kooskõlastatult rahandusministeeriumiga valgustama nii antud liiki teenuse pakkujaid, kui ka saajaid. Sotsiaalhoolekande seadus sätestab ühtlasi, et rahastades lapsehoiuteenust (v.a. raske või sügava puudega lapse seaduslikule esindajale või

---

³² Võimre, U. Kägi, K. 2007. Käibemaks. Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 158

hooldajale osutatav lapsehoiuteenus) kohaliku omavalitsusüksuse eelarvest, kehtestab kohaliku omavalitsusüksuse volikogu lapsehoiuteenust saama õigustatud isikute ringi, lapsehoiuteenuse rahastamise mahu ning lapsehoiuteenuse osutamise tingimused ja korra. Vastavalt ülaltoodule võib lapsehoiuteenust käsitada kui riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastavat sotsiaalteenust ning kõigile lastele nimetatud teenuse osutamist saab lugeda maksuvabaks käibeks sõltumata sellest, kui suures osas ning kellele (st kas teenusepakkujale või -saajale) teenus hüvitatakse. Kuna osaline või täielik teenuse hüvitamine toimub omavalitsuse poolt kehtestatud korra alusel, siis ei ole lapsehoiuteenuse maksuvabal osutamisel vaja ka täiendavaid tõendeid.

KMS §16 lõike 1 punktid 5 ja 7 ehk laste ja noorukite kaitsega seotud turvakoduteenus ning haige, vigastatu või puudega inimese vedu selleks kohandatud sõidukiga, mis vastab liiklusseaduse alusel kehtestatud nõuetele, on sätestatud hästi täpselt ning kitsalt.

KMS §16 lõike 1 punktis 8 sätestatud maksuvaba teenus, mida sõltumatu isikuteühendus osutab oma liikmele, kui on täidetud järgmised tingimused:

1. teenuse saaja käive on 90 protsendi ulatuses maksuvaba või
2. tema tegevus ei kuulu käibemaksuga maksustamisele;
3. teenus on otseselt vajalik liikme põhitegevuseks ning
4. teenuse eest makstav tasu ei ületa teenuse osutamiseks tehtud kulutusi.

Isikuteühenduse näol on tegemist juriidiliste või füüsiliste isikute ühendusega, mis on iseseisev-juriidiliselt, majanduslikult ja organisatoorselt oma liikmetest sõltumatu. Isikuteühendusse kuuluvad isikud või osa neist peavad pakkuma kõikidele isikuteühenduse liikmetele viimaste tegevuseks vajalikku teenust või teenuseid³³. Direktiivi 2006/112/EÜ artikli 132 punkti 1 kohaselt tohib maksuvabastust rakendada tingimusel, et selline teenus ei põhjusta ilmselt konkurentsi moonutamist. Teistel Euroopa Liidu liikmesriikides on seda sätet enim kasutatud meditsiinivaldkonnas³⁴. Näiteks meditsiiniseadmete ühiseks soetamiseks ja kasutamiseks.

---

³³ Võimre, U. Kägi, K. 2007. Käibemaks. Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 159

³⁴ Aruste, V. 2006. Maksuteatmik 2006. Tallinn: Hansa Äriteenuste OÜ, 210

3. MUUDE MAKSUVABASTUSTE RAKENDAMINE

Tehnilise iseloomuga maksuvabastuste rakendamine

KMS §16 lõikes 2 loetletud kaupade ja teenuste puhul on maksuvabastus ette nähtud „tehnilisel põhjusel”³⁵.

Üheks põhjuseks võib olla vajadus hoida ära käibemaksu kumulatsiooni, samuti võimalikud raskused maksu administreerimisel, kuna suurem osa maksuvabastuste objekte on investeerimisobjektid, mis võivad käibida erinevate isikute vahel väga suure arvu kordi ning praktikas oleks väga raske eristada, millal kaup soetatakse edasimüügiks ning millal asutakse seada tarbima. Teiseks võimalikuks põhjuseks on konkureerivate tarbimismaksude olemasolu, nagu näiteks hasartmängumaks. Veel üks põhjus seisneb arvatavasti selles, et teine suur osa maksuvabastuste objekte on maksevahendid.³⁶

Eraldi välja on toodud väärtpaberid ja finantsteenused ning kinnisvara, kui käibemaksust vabad kaubad ja teenused. See liik tooted on käibemaksuvabastuste määramise vaatenurgast eriti laiad ning rasked teemad, millega on seotud suurem osa praktikas ja teoorias tekkivatest probleemidest.

KMS §16 lõike 2 punkti 1 kohaselt on maksuvaba käive kindlustusteenus, sealhulgas edasikindlustus- ja kindlustusvahendusteenus. Kindlustusteenuse mõiste lahtiseletamiseks peaks kasutama kindlustustegevuse seaduse³⁷ abi. Selle kohaselt on kindlustustegevus kindlustusandja poolt kindlustuslepingu alusel kindlustusvõtja või kindlustatu riskide ülevõtmine eesmärgiga maksta kindlustusjuhtumi saabumisel välja hüvitis. Edasikindlustusteenuse korral võtab edasikindlustusandja endale kohustuse kindlustusjuhtumi

---

³⁵ Lehis, L. 2003. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, 392.

³⁶ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura kirjastus, 402.

³⁷ Kindlustustegevuse seadus. RT I 2007, 68, 421.

korral maksta kindlustusandjale või teisele edasikindlustajale kokkulepitud kindlustushüvitis. Kindlustusvahendusteenuseks nimetatakse kindlustusmaakleri või –agendina tegutsemist.

KMS §16 lõike 2 punkti 4 kohaselt on maksuvaba kehtiv postimaksevahend, kui seda müüakse nimiväärtuses. Maksuhalduri praktikas tekkis ka selle kitsalt määratletud sättega küsimus, mis oli seotud otseselt Eesti Posti tegevusega. Eesti Post hakkas trükkima kliendi soovitud pildiga marke ning polnud kindel, kas maksustamine toimub üldise maksustamisreegli järgi või mitte. Maksuhaldur seisukoha järgi, kui kliendi poolt soovitud pildiga postmargile on trükitud peale selle nimiväärtus 4.40 krooni, siis selle hinnaga postimarki müües on tegemist maksuvaba käibega. Samuti viidati postiseaduse § 9 lõikele 2, mille kohaselt tuleb postmargile trükkida sõna „Eesti” ja margi nimiväärtus araabia numbritega. Ainult sellisel juhul on tegemist postimaksevahendiga, mida saab kasutada universaalse postiteenuse eest tasumise tõendamiseks. Juhul, kui lisaks nimiväärtusele peab klient tasuma Eesti Postile margi kujunduse ja selle trükkimisega seotud teenuste eest, on need kulud maksustatavad 18% käibemaksumääraga.

KMS §16 lõike 2 punkti 7 järgi on käibemaksust vabastatud hasartmängu, sealhulgas loterii korraldamine ja loteriipilet. Hasartmänguseaduse³⁸ järgi on hasartmäng mäng, milles osalemine võimaldab omandada raha, muud vara või varalisi õigusi ning mille tulemus määratakse täielikult või osaliselt juhuslikkusel põhineva tegevusega, kusjuures mängija riskib kaotada mängus osalemise õiguse eest tehtud panuse. Hasartmänguks ei loeta mängu mänguautomaadil, kui ainsaks võiduvõimaluseks on tasuta mäng samal mänguautomaadil.

Loteriide korraldamine käib loteriiseaduse³⁹ alusel. Enamikul juhtudel on selleks vaja korraldusluba. Korraldusluba pole vaja, kui maksuvaba käivet tekitavad järgmised tegevused:

1. loterii viiakse läbi meelelahutuslikul või heategevuslikul üritusel selle ürituse korraldaja poolt, loteriipiletite tiraaži realiseerimishind ei ületa 5000 krooni, loterii võidud ei ole rahalised ja loteriid ei korralda sama korraldaja rohkem kui kolm korda kalendriaastas;

---

³⁸ Hasartmänguseadus. RT I 2005, 32, 236.

³⁹ Loteriiseadus. RT I 2005, 32, 236.

2. loterii korraldatakse kaupluses või muus müügikohas läbimüügi suurendamise eesmärgil, kusjuures võitudeks on samas müüdavad kaubad ning mille võidufond on vähemalt võrdne müügile tulevate loteriipiletite tiraaži realiseerimishinnaga.

KMS §16 lõike 2 punktis 8 sätestatud maksuvabastus investeringukulla, selle võõrandamise või võõrandamislepingu sõlmimisega seotud teenuse kohta praktikas küsimusi eriti ei tekita.

KMS §16 lõike 2 punkt 9 vabastab käibemaksust kauba, mille soetamisel puudus õigus sisendkäibemaksu mahaarvamiseks, välja arvatud juhul, kui kaup on soetatud enne soetaja maksukohustuslasena registreerimist või kui kauba soetamisel on sisendkäibemaks maha arvatud osaliselt. Selline olukord esineb siis, kui kaup soetatakse ettevõtlusega mitteseotud otstarbel ning hiljem müüakse maha – ehk kauba ostuarvel käibemaks kajastub, kuid seadus seda sisendkäibemaksuna maha arvata ei luba, järelikult ka sellesama kauba hilisemal mahamüümisel ei tohi lisada käibemaksu ka.

Väärtpaberite ja finantsteenuste maksustamine

Eraldi spetsiifilise teema moodustavad finantsteenuste ja väärtpaberite maksustamisega seotud küsimused. Need kerkivad tavapäraselt esile seoses krediitiasutuste igapäevase tegevusega.

Rääkides üldiselt finantsteenustest, on nad olnud ajalooliselt maksuvabad põhjusel, et finantsteenused üksnes valmistavad kaupade ja teenuste tarbimist ette⁴⁰. Lisaks on sellist liiki maksuvabastuse põhjusena tihti mainitud asjaolu, et ei soovita maksustada kapitali käibemaksuga ja kahjustada majandust⁴¹. Sama põhimõtet järgib ka KMS §16 lõike 2 punktis 5 sätestatu, mis annab maksuvabastuse krediitiasutuste seaduse § 6 lõike 1 punktides 1–8 ja 10 nimetatud finantsteenustele ning nendega seotud läbirääkimisteenustele ja avalike investeerimisfondide valitsemisele (sealhulgas ka pensionifondid) investeerimisfondide

---

⁴⁰ Tipke, K. Lang, J. 1998. Steuerrecht. 16. Aufl. Köln: Schmidt, 661.

⁴¹ Amand, C. Lenoir, V. 2006. Pro rata deduction by financial institutions. Cross margin or interest? International VAT monitor, 17.

seaduse tähenduses. Sellest sättest välistatakse faktooring (samuti incasso). KMS §16 lõike 2 punktis 5 sätestatu vabastab käibemaksust väärtpabereid.

Vastavalt krediidasutuste seadusele⁴² on krediidasutus iseenesest äriühing, mille peamiseks ja püsivaks majandustegevuseks on avalikkuselt kogutud rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamine ning laenude andmine või muu finantseerimine. Maksuvaba on sisuliselt valdav osa kogu finantsteenuste hulgast, mille alla kuuluvad:

- 1) hoiustamistehingud avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks;
- 2) laenutehingud;
- 3) liisingutehingud;
- 4) arveldus-, sularaha siirdamise ja muud raha edastamise tehingud;
- 5) mittesularahaliste maksevahendite väljastamine ja haldamine;
- 6) tagatis- ja garantiitehingud ning muud isikule tulevikus siduvaid kohustusi tekitavad tehingud;
- 7) tehingud nii oma kui ka klientide arvel:
  - kaubeldavate väärtpaberitega,
  - välisvaluutaga,
  - muud rahaturutehingud;
- 8) väärtpaberite emiteerimise ja müügi seotud tehingud ja toimingud;
- 9) rahamaakleri tegevus.

Põhiline reegel, millega peab arvestama finantsteenuste maksustamisel, on see, et maksuvaba käibe tekitab teenus laenu-, liisingu- ja muude finantsteenuste teostamisel.⁴³ See tähendab, et finantsteenuse ise ei tekita maksuvaba käivet. Maksuvaba käibe tekitab vaid makstud teenustasu, mis hõlmab intressi, lepingutasu ja muid summasid, mida krediidasutus saab finantsteenuse osutamise eest. Näiteks liisingutehingute puhul kauba hind ise jääb sellest reeglist puutumata, kuna kauba enda võõrandamine on ikkagi 18%-ga maksustatav käive.

---

⁴² Krediidasutuste seadus. RT I 2008, 3, 21.

⁴³ Võimre, U. Kägi, K. 2007. Käibemaks. Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 173

Laenu andmisel on olukord veelgi lihtsam, kuna teenuse osutamine ei tekita üldse käivet, järelikult ei allu ka algusest peale käibemaksuga maksustamise põhimõttele.

Intresside puhul on erandiks Eesti Panga kohustusliku reservi nõude katteks hoitavatelt vahenditelt saadud intressitulu. Vastavalt KMS § 4 lõike 1 punktile 1 käsitatakse käibena kauba võõrandamist ja teenuse osutamist ettevõtluse käigus. Ettevõtlus on KMS § 2 lõike 2 kohaselt isiku iseseisev majandustegevus, mille käigus võõrandatakse kaupu või osutatakse teenust, olenemata tegevuse eesmärgist või tulemusest. Antud juhul ei ole maksuhalduri seisukoha järgi kohustusliku reservi nõude katteks Eesti Panga arvelduskontol vahendite hoidmine vabatahtlik, vaid tuleneb Eesti Panga kehtestatud korrast. Samuti ei määra krediidasutus ise nende vahendite Eesti Panga arvelduskontol hoidmise eest saadava intressitulu suurust. Seega ei ole tegemist krediidasutuse iseseisva majandustegevusega ning saadavast intressitulust krediidasutusel käivet ei teki.

Erinevalt finantsteenustest moodustab väärtpaberi võõrandamisel maksuvaba käibe väärtust kogu müügihind. Omakorda käivet ei tekita väärtpaberi emiteerimine ja tagasivõtmine.⁴⁴

Väärtpaber ise on väärtpaberituru seaduse tähenduses järgmine vähemalt ühepoolse tahteavalduse alusel üleantav varaline õigus või kohustus või leping:

- 1) aktsia või muu samaväärne kaubeldav õigus;
- 2) võlakiri, vahetusväärtpaber või muu emiteeritud ja kaubeldav võlakohustus;
- 3) märkimisõigus või muu kaubeldav õigus, mis annab õiguse omandada kahes eelnevas punktis nimetatud väärtpabereid;
- 4) investeerimisfondi osak;
- 5) madala krediidiriskiga emiteeritud likviidne võlakohustus, tähtajaga kuni üks aasta, millega kaubeldakse rahaturul ehk rahaturuinstrument;
- 6) tuletisväärtpaber või tuletisleping;
- 7) kaubeldav väärtpaberi hoidmistunnistus.

---

⁴⁴ Lehis, L. 2007. Eesti Maksuseadused Lasse Lehise kommentaaridega. Tartu: OÜ Casus, 590

Vastavalt kokkulepitule 2006.aasta novembrikuu nõupidamisel, määras MTA kooskõlastatult Eesti Pangaliiduga kindlaks teenuste hulga, mille puhul ei ole otsest seost konkreetse väärtpaberi tehinguga. Seega kuuluvad järgmised teenused käibemaksuga maksustamisele:

- väärtpaberikonto hooldustasu, kui konto on tühi või kui kontol on väärtpabereid;
- väärtpaberikonto väljavõtte tasu.

Finantsteenused, mis on vastupidiselt seostatavad konkreetse väärtpaberi tehinguga ja seega ei ole käibemaksuga maksustatavad:

- väärtpaberikonto avamise ja sulgemise tasu;
- väärtpaberikonto ülekandetasu;
- maakleritasu;
- pandikonto avamise tasu (finantstagatise seadmise korral);
- väärtpaberite ülekandmine kogu väärtpaberikonto jäägi ulatuses, kaasaarvatud juhul, kui ülekanne toimub ühe isiku kahe erineva väärtpaberikonto vahel;
- väärtpaberite haldamine, mis seisneb tehingute tegemises, mitte hoidmises.

Samuti maksustatav on käive üldkoosolekul osalemise tasu ja enamkinnipeetud tulumaksu tagasitaotlemine. Esimesel juhul tegemist on sisuliselt esindustasuga, näiteks, kui esindab väärtpaberiportfelli haldaja väärtpaberite omanikku aktsionäride koosolekul ja saab selle eest tasu.

Ebaselgust tekitas ka interneti kaudu aetud väärtpaberitehingute maksustamise küsimus. Samal nõupidamisel otsustati, et juhul kui finantsteenuse on tavakorras maksuvaba, siis on ta maksuvaba ka elektroonilisel teel osutatuna, nagu näiteks internetipanga kaudu. Põhimõtte seisneb selles, et teenuse osutamise koht iseenesest ei muuda osutatava teenuse maksukäsitlust.

Oma peensused on ka käibemaksuseaduses ülitäpselt sätestatud faktooringtehingul. Faktooring on sisult kliendinõude loovutamine, enamasti krediidasutusele. VÕS⁴⁵ §256 kohaselt kohustub faktooringulepinguga üks isik (faktooringu klient) loovutama teisele isikule (faktoor)

---

⁴⁵ Võlaõigusseadus. RT I 2007, 56, 375.

rahalise nõude kolmanda isiku (faktooringuvõlgnik) vastu, mis tuleneb lepingust, mille alusel faktooringu klient müüb faktooringuvõlgnikule oma majandus- või kutsetegevuses eseme või osutab teenuse. Eristatakse ehtsat faktooringut, mille puhul faktoorigi kohustab tasuma nõude eest ja kandma nõude täitmata jätmise riisikot ja mitteehtsat faktooringut, kui faktoorigi kohustub andma faktooringu kliendile nõude täitmise arvel krediiti, nõuet faktooringu kliendi jaoks valitsema ja teostama sellest tulenevaid õigusi, muu hulgas korraldama nõudest tulenevat raamatupidamist ja nõude sisse nõudma⁴⁶.

Probleemid faktooringu käibemaksuga maksustamisel tekivad esinevatest regulatsioonidest võlaõigusseaduse ja käibemaksuseaduse vahel. Kui KMS § 12 lõige 10 sätestab, et faktooringuteenuse maksustatav väärtus on lepingutasu ja arvete käitlemise tasu, siis võlaõigusseadus ei kasuta neid mõisteid, kuna selle kohaselt ei ole faktooringu klient kohustatud eraldi teenustasu maksma.

Teenuse osutamine ja maksustatav käive tekivad eelkõige mitteehtsa faktooringu puhul, kui faktoorigi tegutseb kliendi huvides ja kliendi riisikol. Ehtsa faktooringu puhul omandab faktoorigi nõudeõiguse nõude nimiväärtusest odavamalt ning teenib kasu hinnavahest. Faktoorigi võtab üle nõude täitmata jätmise riisiko ning ei osuta tasu eest teenust, järelikult ei teki ka käibemaksuga maksustatavat käivet. Omandatud nõudeõiguse sissenõudmisest saadud tulu (ostuhinna ja nimiväärtuse vahe) on finantstulu. Pärast nõude loovutamist täiendavatest nõuetest (nt intressid, viivised ja leppetrahvid) tekkivaid tulusid samuti käibemaksuga ei maksustata.⁴⁷

Kaasuses C-305/01 (Finanzamt Gross-Gerau v. MKG-Kraftfahrzeuge Factoring GmbH) leidis Euroopa Kohus vastupidist: rahaliste nõuete omandamine tulu teenimise eesmärgil on samuti ettevõtlus. See tähendab, et ehtsa faktooringu korral osutatakse samuti teenust, kuna võrreldes võlgade sissenõudmise teenusega algse võlausaldaja seisukohast annavad mõlemad variandid sama tulemuse. Kohus leidis, et ei ole õige kohelda ehtsat ja ebaehtsat faktooringut erinevalt. Samas viitas kohus ka sellele, et teenustasu võib seisneda vahetatavate väärtuste hinnavahes.

---

⁴⁶ Cahiers de droit fiscal international. 2003. Studies by the International Fiscal Association. Volume LXXXVIIIb. Subject II. Consumption taxation and financial services. International Fiscal Association, 366.

⁴⁷ Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. –Juridica, 9/2007, 646

Seega tuleb ehtsa faktooringu puhul pidada maksustatavaks käibeks nõudeõiguse nimiväärtuse ja faktoori poolt nõudeõiguse omandamise eest makstud summa vahet.⁴⁸

Faktooringuga ei tohi ajada segamini inkassoteenust, mis on võlgade sissenõudmise teenus. Inkassoteenus on tavaline käibemaksuga maksustatav teenus, sest teenuse osutaja üldjuhul osutab kliendile abi problemaatilise võla sissenõudmiseks (koostab meeldetuletusi, esindab klienti läbirääkimisel ja kokkulepete sõlmimisel, koostab pretensioone, hagnosisid, nõudeavaldusi jne, koostab maksehäireregistreid, uurib võlgniku tausta jne).⁴⁹

Üldjuhul kõiki finantsteenuseid ja ka väärtpaberite käivet on lubatud vabatahtliku maksustamise korras maksustada 18% käibemaksuga. Vabatahtlikust maksustamisest räägitakse palju täpsemalt eraldi ühes järgnevas alapeatükis.

Kinnisvara maksustamise hiljutised muudatused

Kinnisvaraga seotud tehingud on nagu finantsteenusedki ümbritsetud rohkete maksualaste probleemidega, mille üks osa on samuti seotud maksuvaba käibe määramisega. Käesoleva lõputöö autor valgustab ainult 2006-2008 aastal kinnisasjade maksustamise suhtes tehtud käibemaksuseaduse parandusi.

KMS § 16 lõike 2 punkti 2 kohaselt on maksuvaba kinnisasja või selle osa üürile, rendile või kasutusvaldusse andmine. Käibemaksust on vabastatud ka eluruumi hooldusteenuse osutamine omanikule, samuti maamaksu- ja hoonekindlustuskulud, mida teenuse saajalt nõuab eluruumi üürileandja või hooldusteenuse osutaja. Maksuvabastust ei kohaldata majutusteenuse osutamisele ning sõidukite parkimismaja või parkimiskoha, statsionaarselt paigaldatud seadme või masina või seifi üürile, rendile või kasutusvaldusse andmisele.

---

⁴⁸ Terra, B.2006. Aguide to the European VAT Directives. Volume 3. Netherlands: BoekWerk Studio, 1688-1699

⁴⁹ Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. –Juridica, 10/2007, 646

KMS § 16 lõike 2 punkti 3 sätestatu annab maksuvabastuse kinnisasja või selle osa võõrandamisele. Direktiivi ettekirjutuse järgi maksuvabastuse võimalus puudub:

1. ehitise või selle osa ja aluse maa võõrandamisel enne ehitise esmast kasutuselevõttu;
2. kinnisasjal, mille oluline osa on oluliselt parendatud ehitise või selle osa võõrandamisel enne ehitise või selle osa parendamisele järgnevat tasakasutuselevõtte;
3. krundi, mille peal võõrandamisel ei asu ehitist.

Kõige rohkem arusaamatusi kinnisvaratehingute maksustamises tekitas renoveeritud kinnisasja võõrandamise maksustamise küsimus. Kuni 01.01.2006 kehtinud sätete kohaselt käsitletakse renoveeritud kinnisasja 18% maksustatava kinnisasja käibena (kui ehitise võõrandatakse enne esmast kasutuselevõttu) juhul, kui põhivarana kapitaliseeritavad ehitise rekonstrueerimise või renoveerimise kulutused (sh eraldi objektidena kapitaliseeritavad kulutused) moodustavad 60% või rohkem ehitise müügihinnast ilma kasumimarginaalita. Autori arvates segadust võis tekitada juba ise sõnastus, mis on sellist terminoloogiat täis, mida iga tavaline inimene ei pruugi teada.

01.01.2006 jõustunud KMS § 16 lõike 2 punktis 3 täpsustati kinnisasja käibele maksuvabastuse rakendamist, sidudes „ehitise” mõiste rohkem võõrandatava „kinnisasja” mõistega. Samuti täpsustati maksuvabastuse rakendamist sätestades, et oluliselt parendatud – ehk renoveeritud - ehitise või selle osa müüki maksustatakse sarnaselt uue ehitise müügiga. Renoveeritud ehitise sätte sõnastamisel on lähtutud raamatupidamises kasutusel olevatest mõistetest, et sätte rakendamisel oleks võimalik lähtuda raamatupidamiskäsitlusest.⁵⁰

Täna kehtiva käibemakseseaduse mõistes on ehitise või selle osa oluliselt parendatud, kui parandustega seotud kulutused ületavad vähemalt 10 protsenti ehitise või selle osa soetusmaksumust enne parendamist.

Suurt ja olulist rolli mängib kinnisasjadega seotud tehingute maksustamisel mõistete tõlgendus. Kõigepealt peab pöörduma ehitusseaduse⁵¹ poole, mille kohaselt ehitise on

---

⁵⁰ Aruste, V. 2006. Maksuteatmik 2006. Tallinn: Hansa Äriteenuste OÜ, 209

⁵¹ Ehitusseadus. RT I 2008, 8, 59.

aluspinnaesega kohtkindlalt ühendatud ja inimtegevuse tulemusena ehitatud terviklik asi. Ehitised jagunevad omakorda hooneteks ja rajatisteks. Hoone on kasutuse, siseruumi ja välispiiretega ehitised. Rajatis on ehitised, mis ei ole hoone ehk inimtegevuse tulemusena valminud objektid nagu näiteks sillad, tunnelid, müürid. Kruut on vastavalt planeerimisseadusele⁵² ehitamiseks kavandatud maaüksus detailplaneeringu koostamise kohustusega alal.

Just kinnisvara mõiste tõlgendus oli põhjuseks, miks Euroopa Kohus kohtuasjas C-60/96 (Commission v. France) leidis, et Prantsusmaa, toetudes kuuenda direktiivi artiklis 13 B (b) sätestatud, vabastas käibemaksust karavanide, telkide ja teiste liikuvate kodude üürileandmise alusetult, kuna tegemist polnud kinnisvaraga⁵³. Ühes teises kaasuses C315/00 (Rudolf Maierhofer) leidis Euroopa Kohus, et kinnisvaraks ei saa lugeda ka hoonet, mida saab kiiresti lahti monteerida või viia uude kohta, kusjuures pole välistatud see, et mingil ajal mõned hooned on tõesti võimalik osadeks võtta ja viia uude kohta, et seal need uuesti püstitada⁵⁴.

---

⁵² Planeerimisseadus. RT I 2007, 67, 414.

⁵³ Terra, B. Kaju, J. 2006. Aguide to the European VAT Directives. Volume 2. Netherlands: BoekWerk Studio. 856-859.

⁵⁴ Terra, B. Kaju, J. 2006. Aguide to the European VAT Directives. Volume 3. Netherlands: BoekWerk Studio. 1571 – 1578.

KOKKUVÕTE

Minnes tagasi Ben Terra väite juurde, mis iseloomustab „käibemaksuvabastusi kui vähkkasvajad“ ning võttes arvesse käesolevas lõputöös läbi viidud analüüsi käibemaksuvabastustega seotud kitsaskohtadest, teeb autor järelduse, et maksuvaba käibe suhtes maksubaasi laienemisega kaasneb ka mitmekordne praktiliste ja teoreetiliste probleemide juurdekasv. Leitud lahendused, mis nõuavad õiguspärast ning seaduslikku rakendust, tekitavad omakorda veel uusi ebaselgusi ning arusaamatusi. Lisaks maksuvaba käibe maksubaasi laienemisele avaldavad otsust mõju maksuvabastuste tekkimisele sellised faktorid nagu majanduse areng, poliitilised otsused, kohtu otsused, eriseadused ja nende täiendamine ning samuti rahvusvahelistes organisatsioonides osalemine. Sellisel viisil sai Eesti maksusüsteemis 1992.aasta käibemaksuseaduses sätestatud maksuvaba käibe kümnest punktist terve maksuvaldkond, mis hõlmab tänapäeval rohkem, kui kümne eriseaduse sätteid.

Käesolevas töös on autor käsitlenud ainult maksuvabastusi Eestis, mis omakorda jagunevad avalikes huvides tegutsemisega seotud ja muudeks maksuvabastusteks. Muudest maksuvabastustest eraldi toodi välja kolm erineva spetsiifikaga käibemaksuvabastuste valdkonda, millega praktikas tekib probleeme ja arusaamatusi. Nendeks on finantsteenuste ja väärtpaberite, kinnisvaratehingute ning tehnilise iseloomuga maksuvabastuste maksustamine. Lisaks selgitati maksuvaba käibe arvestamise ja deklareerimise ning vabatahtliku maksustamise rakendamise seotud probleeme.

Kaks põhilist töös käsitletud probleemidest on käibemaksuvabastuste sätete tõlgendamine ning maksuvaba käibe eraldamine maksustatavast. Tõlgendamise probleemi suhtes on tähtis see, et käibemaksuvabastuste rakendaja oleks paralleelselt jälginud ka teisi erialaseadusi, mis samuti puutuvad teemasse ning sisaldavad konkreetse maksuvaba valdkonna baasinformatsiooni. Teenuse saaja, kauba ostja või tavapärase lõpptarbija suhtes, kes oli ikkagi sunnitud alusetult maksma lisaraha teenuste ja kaupade eest, millele on ebaõigesti lisatud käibemaks, on lõputöös ettepanek tagada isiku heausksuse puhul käibemaksu tagastus. Maksustatava käibe eristamisel maksuvabast on autor teinud ettepaneku lähtuda konkreetse pakutava teenuse

eesmärgist. See puudutab suures osas sotsiaalse eesmärgiga käibemaksuvabastusi, mille puhul on oluline jälgida, et pakutav teenus vastaks just nimelt avalikele huvidele. Finantstehingute puhul võib ennast alati kindlustada käibemaksu ebaõige lisamise eest rakendades vabatahtliku maksustamise.

Raamatupidamises maksustatava käibe eraldamisel maksuvabast on universaalseks ettepanekuks olnud kasutada segameetodit, mille puhul raskus seisneb hoolika arvepidamise kohustuses, kuid mis võib lõppkokkuvõttes anda maksumaksjale soodsama tulemuse. Praktikas tundub lihtsam meetod, kuid kahjulikum ettevõtte jaoks on maksustatava käibe ja kogu käibe proportsiooni välja arvutamise ning ümardamise reegli rakendamine.

Vabatahtliku maksustamise rakendamise korral soovib autor vigade vältimiseks maksukohustuslastele, eriti finantsteenuseid pakkuvatele ettevõtjatele, esitatavas taotluses täpselt kirjeldada ning defineerida käivet, mille suhtes nad kavatsevad rakendada vabatahtlikku maksustamist. Samuti on tähtis esitada kõne all oleva taotlus enne käibe tekkimist, kuna teavitamisega hilinemine võib kaasa tuua sisendkäibemaksu mahaarvamise piirangu. Arvestama peab ka sellega, et pärast teate saatmist ei saa enam valikuõiguse rakendamisest loobuda ning see jääb siduvaks konkreetse käibe suhtes kahe aasta jooksul.

Autor haaras oma töös võimalikult üksikasjalikult maksuvaba käibega seotud kõige levinumaid ning keerulisemaid kitsaskohti, mis esinevad Eesti käibemaksuseaduses. Samuti seletas kõikide maksuvaba käibe rakendamise tekkivate probleemide sisu lahti ning pakkus erinevaid võimalikke lahendusvariante. Sellega on autor täitnud töös püstitatud eesmärgi.

VÕÕRKEELNE KOKKUVÕTE

Дипломная работа написана на тему: «Актуальные» проблемы связанные со свободным от налога оборотом». Цель, поставленная автором - дать обзорное представление самым распространённым, связанным со свободным от налога оборотом, проблемам и предложить возможные решения проблем.

Работа состоит из трёх глав. В первой разбирается суть свободного от налога оборота. Вторая глава посвящена проблемам, связанным со свободным от налога оборотом социального характера. В третьей главе отражены актуальные проблемы, связанные с иными типами освобождений от подоходного налога. Исследовательская работа – теоретическая, где исследовательским методом выбран аналитический. В работе автор использует европейские директивы, точки зрения специалистов как налогового - и таможенного департамента, так и частных консультационных фирм, литературу по специальности, а также интернетные источники. В том числе анализируются и судебные решения как на уровне Эстонии, так и Европы.

Две основные проблемы, освещённые в работе,- это интерпретирование положений в законе о подоходном налоге и отделение свободного от налога оборота от облагаемого. В дипломной работе автор приходит к выводу, что, в отношении проблемы интерпретирования закона, налогоплательщик должен соблюдать и учитывать также и другие, касающиеся темы, законы, где можно ознакомиться со всеми базовыми данными, связанными с данной темой. В отношении добросовестного налогоплательщика справедливо обеспечивать в любом случае возврат подоходного налога. При разделении облагаемого оборота от необлагаемого, автор советует исходить из цели конкретной услуги. Главное проследить, чтобы предлагаемая услуга соответствовала именно общественным интересам. При финансовых сделках можно себя всегда перестраховать от неправильного добавления налога с оборота, используя добровольное налогообложение.

В бухгалтерии, при отделении облагаемого оборота от необлагаемого, универсальным способом является использование смешанного метода. При добровольном налогообложении автор советует налогоплательщику для избегания ошибок, особенно при финансовых сделках, в предоставляемом департаменту заявлении точно описывать оборот, в отношении которого будет использоваться добровольное налогообложение.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. Amand, C. Lenoir, V. 2006. Pro rata deduction by financial institutions. Cross margin or interest? *International VAT monitor*, January/February.
2. Aruste, V. 2007. Maksuteatmik. Muudatused maksuseadustes 2007. Habneeme: Hansa Äriteenuste OÜ.
3. Aruste, V. 2006. Maksuteatmik2006. Muudatused maksuseadustes. Tallinn: Hansa Äriteenuste OÜ.
4. Cahiers de droit fiscal international. 2003. Studies by the International Fiscal Association. Volume LXXXVIIIb. Subject II. Consumption taxation and financial services. International Fiscal Association.
5. IMG Konsultant. Raamatupidaja.ee. 2004. Selgus käibemaksuseaduses. Küsimused ja vastused. Tallinn: Raamatupidaja.ee.
6. Justiitsministeerium. 2000. Käibemaksuseadus 1993-2000. Tartu: Print Best.
7. Lehis, L. Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu: Casus OÜ
8. Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Kirjastus Juura
9. Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. - *Juridica*, nr 9, lk 639-650.
10. Pulk, S. 2001. Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus. Pärnu: Juura, Õigusteabe AS
11. Terra, B. Wattel, P. 2005. *European Tax Law*. Deventer: Kluwer.
12. Terra, B. Kajus, J. 2006. *Aguide to the European VAT Directives*. Volume 1. Netherlands: BoekWerk Studio.
13. Terra, B. Kajus, J. 2006. *Aguide to the European VAT Directives*. Volume 2. Netherlands: BoekWerk Studio.
14. Terra, B. Kajus, J. 2006. *Aguide to the European VAT Directives*. Volume 3. Netherlands: BoekWerk Studio.
15. Tipke, K. Lang, J. 1998. *Steuerrecht*. 16. Aufl. Köln: Schmidt.
16. Võimre, U. Kägi, K. 2007. Käibemaks. Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS.

17. Eesti Taastusarstide Seltsi ravijuhised.
<http://www.kliinikum.ee/taastusravi/etas/ravijuhised.htm>, 23.03.2008.a
18. Koolitusteenuse maksustamisest käibemaksuga. <http://www.emta.ee/?id=3415>,
20.03.2008.a
19. Nõukogu direktiiv millega muudetakse direktiivi 77/388/EMÜ seoses postiteenuste käibemaksuga. Seletuskiri. KOM(2004) 468 lõplik. 2003/0091 (CNS).
20. Euroopa kohtu otsus (esimene koda). Kohtuasi C-124/07. J.C.M. Beheer BV vs Staatssecretaris van Financiën.
21. Nõukogu Kuues Direktiiv 77/388/EMÜ
22. Nõukogu Direktiiv 2006/112/EÜ
23. Käibemaksuseadus. 10.12.2003. - RT I 2003, 82, 554, RT III 2007, 32, 259.
24. Postiseadus. 6.04.2006. - RT I 2006, 18, 142, RT I 2007, 69, 424.
25. Tervishoiuteenuste korraldamise seadus. 9.05.2001.-RTI 2001, 50, 284, RTI 2008, 3, 22.
26. Sotsiaalhoolekande seadus. 08.02.1995.- RT I 1995, 21, 323, RT I 2007, 45, 320.
27. Krediidiasutuste seadus. 9.02.1999.- RT I 1999, 23, 349, RT I 2008, 3, 21.
28. Hasartmänguseadus. 14. 06. 1995.- RT I 1995, 58, 1995, RT I 2005, 32, 236.
29. Loteriiseadus. 15. 06. 1994.- RT I 1994, 50, 845, RT I 2005, 32, 236.
30. Väärtpaberituruseadus. 17.10.2001.- RT I 2001, 89, 532, RT I 2008, 13, 89.
31. Ehitusseadus. 15.05.2002.- RT I 2002, 47, 297, RT I 2008, 8, 59.
32. Planeerimisseadus. 13.11.2002.- RT I 2002, 99, 579, RT I 2007, 67, 414.
33. Kindlustustegevuse seadus. 8.12.2004.- RT I 2004, 90, 616, RT I 2007, 68, 421.
34. Võlaõigusseadus. 26.09.2001.- RT I 2001, 81, 487, RT I 2007, 56, 375.
35. 3-3-1-20-05 OÜ Regarde Grupp. 2-3/11/05 - RTIII, 30.06.2005, 21, 209.
36. 3-3-1-43-03 AS Tartu Veski. 2-3-292/2002 - RTIII, 30.05.2003, 18, 168.
37. 3-3-1-90-06 AS XXXXXXXX. 3-06-228 - RTIII, 22.02.2007, 6, 52.
38. 3-3-1-63-06 XXXXX XXXXXX OÜ. 3-04-273 - RTIII, 21.12.2006, 46, 392.
39. 3-3-1-74-04 AS NG Investeeringud. 2-3/161/04 - RTIII, 04.01.2005, 1, 4.